

УДК 330.322.14

Ф.П. Ткачик

Національний університет ДПС України

АЛГОРИТМ ЕФЕКТИВНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

У статті досліджено сутність, роль та методи державної інвестиційної політики України, як вагомого каталізатора соціально-економічного зростання. Розглянуто особливості сучасного інвестиційного клімату. Сформовано алгоритм регулювання інвестиційної діяльності та висвітлено перспективи прийняття Інвестиційного кодексу України.

Ключові слова: державна інвестиційна політика, інвестиційний клімат, алгоритм регулювання інвестиційної політики, Інвестиційний кодекс України.

І. Вступ. За останні роки економіка України так і не позбавилася глибоких структурних деформацій і значно відстає від розвинених країн світу за сукупною продуктивністю всіх факторів виробництва. Не зважаючи на стабільність у економічному зростанні, потрібно ще багато років, щоб досягти підвищення рівня добробуту населення. Більшість суб'єктів господарської діяльності сьогодні залишаються технологічно відсталими, енергоємними, зі слабкою диверсифікацією продуктів і ринків. Це пов'язано з нестабільністю державної інвестиційної політики, прогалинами в інвестиційному законодавстві, відсутністю чіткого та прозорого алгоритму регулювання державою всіх інвестиційних процесів в Україні. Ефективна державна інвестиційна політика сьогодні виступає одним з найпотужніших чинників технічного оновлення та піднесення виробництва, соціально-структурного реформування національної економіки, зростання добробуту населення. В

умовах реформування економіки в Україні мають бути розроблені свої власні алгоритми державної політики ефективного управління не лише економікою, а й інвестиційною діяльністю, які б поєднували окремо взяті механізми світового економічного надбання та вітчизняну специфіку.

Дослідженням проблем регулювання інвестиційної політики держави та розробкою методів, принципів та механізмів її ефективного реалізації займалися такі вчені як О.В. Белов, В.М. Геєць, І.М. Євдоченко, Б.Є. Кваснюк, С.В. Курило, О.К. Малютін, А.С. Музиченко, Г.В. Шимшир'ян та інші. Проте, не дивлячись на значну кількість публікацій, залишається багато невирішених проблем теорії та практики державної інвестиційної політики.

II. Постановка завдання. Метою роботи виступає розгляд та оцінка державного управління інвестиційними процесами в сучасних умовах господарювання, а також формування алгоритму ефективного регулювання інвестиційної діяльності в Україні і можливістю його практичного застосування. Для досягнення зазначеної мети застосовувалися наступні методи та прийоми: системного аналізу, комплексного підходу, узагальнення, класифікації, використання спеціальних та описових прийомів.

III. Результати. Держава в ринковій економіці може виступати як в ролі інвестора, так і в ролі учасника інвестиційної діяльності. В ході розвитку ринкових відносин і стабілізації економіки функції прямого впливу держави на інвестиційний процес будуть звужуватися, що дає можливість їй більше зосередитися на методах непрямого впливу на цей процес. Держава бере участь в інвестиційному процесі як прямо через державний сектор економіки, так і непрямыми методами, через свої інституції. Держава здійснює інвестування тих галузей виробництва, продукція яких має загальнонаціональний характер, таких як оборонна галузь, об'єкти загальнодержавної інфраструктури: магістралі, термінали. За державою залишаються також функції інвестора в соціальній сфері [1]. Під інвестиційною політикою держави варто розуміти комплекс

цілеспрямованих заходів, проведених державою, зі створення сприятливих умов для всіх суб'єктів господарювання з метою поживлення інвестиційної діяльності, піднесення економіки, підвищення ефективності виробництва та вирішення соціальних проблем [2].

Таким чином, державну інвестиційну політику можна розглядати як діяльність держави, спрямовану на створення сприятливих нормативно-правових та господарських умов для інвестування в основний капітал, формування підприємствами та організаціями необхідних фінансових засобів для інвестиційного розвитку, а також підтримку стійкої кон'юнктури на ринках капіталу та інвестиційних ресурсів. В цілому вона спрямована на відтворення і збільшення основного капіталу на новій технологічній базі. Основним завданням державної інвестиційної політики виступає розвиток інвестиційної діяльності, спрямований на створення привабливого інвестиційного середовища та суттєвого збільшення обсягів інвестицій.

Відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність», державне регулювання інвестиційної діяльності здійснюється з метою реалізації економічної, науково-технічної і соціальної політики. Воно визначається показниками економічного і соціального розвитку України, республіканськими і регіональними програмами розвитку народного господарства, республіканським і місцевими бюджетами, передбачуваними в них обсягами державного фінансування інвестиційної діяльності. Державне регулювання інвестиційної діяльності включає управління державними інвестиціями, регулювання умов інвестиційної діяльності і контроль за її здійсненням усіма інвесторами та учасниками інвестиційної діяльності. Держава гарантує стабільність умов здійснення інвестиційної діяльності, додержання прав і законних інтересів її суб'єктів, а також захист інвестицій незалежно від форм власності, а також іноземних інвестицій [3]. Що стосується відшкодування збитків, то інвестори мають право на відшкодування збитків, включаючи

упущену вигоду і моральну шкоду, завданих їм внаслідок дій, бездіяльності або неналежного виконання державними органами України чи їх посадовими особами передбачених законодавством обов'язків щодо іноземного інвестора або підприємства з іноземними інвестиціями, відповідно до законодавства України. Також, в Законі України «Про режим іноземного інвестування» зазначається, що спори між іноземними інвесторами і державою з питань державного регулювання іноземних інвестицій та діяльності підприємств з іноземними інвестиціями підлягають розгляду в судах України, якщо інше не визначено міжнародними договорами України [4]. Тим не менш, згідно із Законом України «Про захист іноземних інвестицій на Україні», іноземні інвестори мають дотримуватися законодавства України та не завдавати шкоди її державним, соціальним та економічним інтересам. Цікавим залишається факт повернення інвестиції іноземному інвестору в натуральній формі або у валюті інвестування без сплати мита, а також доходів з цих інвестицій у грошовій чи товарній формі в разі припинення інвестиційної діяльності [5].

Варто відзначити, що у розпорядженні держави є важелі як прямої дії у вигляді централізованих державних капітальних вкладень в об'єкти загальнодержавного значення, розвиток державного сектора економіки, так і непрямі засоби регулювання інвестиційного середовища за рахунок бюджетної та грошово-кредитної політики. Бюджетні важелі розглядаються як встановлена державою система податків, що практично визначають систему перерозподілу доходів підприємств і громадян країни, яку держава вважає оптимальною для формування прибуткової частини бюджету та збереження у підприємств і підприємців ринкових стимулів до роботи та отримання прибутків. Грошово-кредитна політика держави впливає на інвестиційні умови, регулюючи грошовий обіг і роботу банківської системи, яка, по суті, репродукує збільшення коштів в економічній системі. Вирізняють такі основні інструменти грошово-кредитного регулювання: норми страхових резервів, які зобов'язані

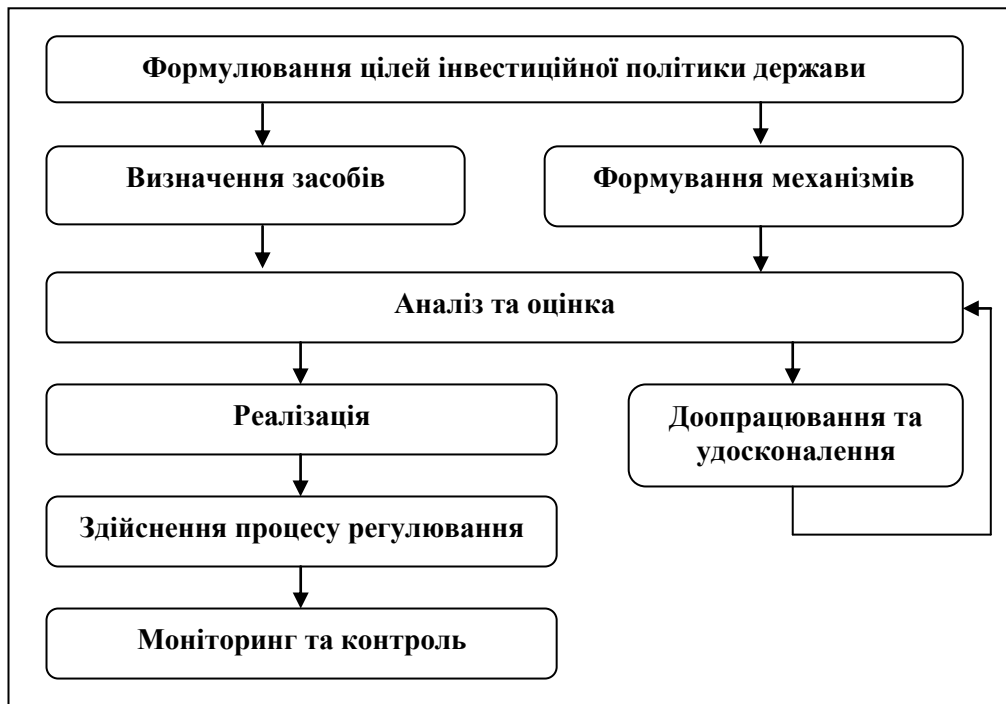
мати комерційні банки й тим самим відволікати певну частину своїх коштів від активного використання для кредитування та інвестування; операції з державними цінними паперами на відкритому ринку; облікова ставка національного банку, за якою він продає кредитні ресурси комерційним банкам, збільшуючи або зменшуючи обсяги кредитних джерел для фінансування інвестицій [6].

Вагомим фінансовим методом державного регулювання інвестиційної діяльності є податкова система. Податкова політика може впливати на інвестиції через рівень заощаджень в економіці, оскільки оподаткування здатне змінити частку доходу, що заощаджується, а заощадження, в свою чергу, позитивно корелюють з інвестиціями. Крім того, держава може впливати на стан та розвиток інвестиційної сфери, використовуючи різні форми податкових стимулів, які мають чітку мету – заохочення інвестицій. До таких стимулів можна віднести різні ставки оподаткування, запровадження податкових канікул, надання податкових інвестиційних кредитів тощо. В разі прийняття Податкового кодексу України, суб'єктам господарювання в межах виконання інвестиційного (інноваційного) проекту (програми) буде надаватися право на отримання інвестиційно-інноваційного податкового кредиту, який надаватиметься за умов дотримання певних вимог (інвестування в базові інновації, використання обліку результатів фінансово-господарської діяльності у межах виконання кожного зареєстрованого інвестиційного проекту тощо [7].

За даними Державного комітету статистики України, динаміка залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України у 2010 році (40026,8 млн. дол. США) збільшилася в 1,12 рази у порівнянні з 2009 роком (35616,4 млн. дол. США) та в 1,35 рази у порівнянні з 2008 роком (29542,7 млн. дол. США) [8]. Проте, обсяг залучення іноземних інвестицій можна значно збільшити, для цього необхідно задовольнити вимоги перспективних інвесторів та максимально удосконалити в країні сприятливе інвестиційне середовище.

Інвестиційний клімат – сукупність політичних, правових, економічних та соціальних умов, що сприяють інвестиційній діяльності вітчизняних та закордонних інвесторів та забезпечують захист вкладників від настання інвестиційних ризиків. Усвідомлюючи важливість поліпшення інвестиційного клімату в Україні, головним завданням державної інвестиційної політики має стати удосконалення необхідної правової та організаційної бази, створення сприятливих умов для дії ринкових регуляторів, таких як формування захисту прав власності, зниження податкового тиску на підприємства, розвиток системи ринків і ринкових інструментів, розвиток інформаційної інфраструктури ринку тощо. Для цього необхідно здійснити низку першочергових заходів з формування єдиних стратегічних цілей та послідовності економічних реформ, забезпечення незмінності та гарантованості захисту прав і свобод інвестора.

Враховуючи вищесказане, зазначимо, що державна політика потребує розробки схеми чіткої послідовності дій у процесі ефективного регулювання інвестиційної діяльності. Існує потреба у формуванні алгоритму регулювання інвестиційної політики держави – сукупності правил та послідовності дій, що спрямовані для досягнення певних інвестиційних цілей держави (рис. 1).

Рис. 1. Алгоритм регулювання інвестиційної політики держави

В першу чергу, необхідно сформулювати основні цілі інвестиційної політики, які орієнтовно можуть враховувати соціально-економічний розвиток держави на короткострокову та стратегічну перспективу, досягнення міжнародного престижу, забезпечення оборони, реалізація соціальних програм, поліпшення функціонування приватних інвесторів та інших учасників бізнесу. Визначення засобів та формування механізмів повинно опиратися на застосуванні новітньої техніки і технологій, координуватися прогресивним світовим досвідом досконалої інвестиційної політики. Аналіз та оцінка являють собою комплексний підхід та деталізований процес. Важливу увагу тут слід приділити інвестиційному ризику, який частіше всього виникає в умовах зміни очікуваних темпів інфляції. При цьому слід оцінити ступінь кредитного, ринкового та процентного ризиків, оскільки вони впливають на прибутковість інвестиційних програм. Після цього можна приступати до процесу реалізації цільових проектів, за винятком тих, які потребують удосконалення. Особливого підходу вимагає процес регулювання інвестиційної діяльності, основними стадіями якого є мотивація інвестиційної діяльності, прогнозування і

планування інвестицій, обґрунтування доцільності інвестицій, державне регулювання та фінансування інвестиційного процесу, забезпечення інвестицій всіма необхідними ресурсами, освоєння інвестицій, експертиза інвестиційних проектів тощо. Моніторинг та контроль складається з комплексу процесів, що виконуються з метою огляду стану виконання проектів. Пріоритет належить завчасному визначенню та попередженню потенційних проблем.

На прикладі алгоритм регулювання інвестиційної політики держави може бути використаний при розробці та прийнятті Інвестиційного кодексу України. Хоча в Україні вже створено основи правового забезпечення інвестиційної діяльності, проте відсутній консолідований документ, який би чітко регулював правовідносини в даній сфері і забезпечував сприятливі умови для іноземного інвестування. В даному випадку формування цілі полягає в розробці проекту Інвестиційного кодексу України, який можна трактувати як законодавчий акт, що складається з систематизованих норм інвестиційної галузі, де чітко врегульовані відносини, що виникають під час реалізації інвестиційної діяльності. При розробці заходів і механізмів мають бути задіяні не тільки органи державної влади, але й інші учасники інвестиційного ринку. Аналіз і оцінка даного проекту процес довготривалий, оскільки потребує детального теоретичного вивчення та практичної перевірки. Регулювання вимагає безпосередньої участі державних та підприємницьких структур. Моніторинг і контроль повинен здійснюватися державними органами і спеціально створеними установами в галузі координації інвестиційної діяльності в Україні. В цілому, розробка такого документу могла б дуже позитивно вплинути на процес залучення інвестицій в економіку України.

IV. Висновки. Таким чином, основна мета державної інвестиційної політики має базуватися на розробці цілей з приводу економічного й соціального розвитку країни, пожвавлення інвестиційної діяльності, спрямованої на покращення сучасної економіки і підвищення ефективності

виробництва. Для цього необхідно сприяти інвестиційному режиму, удосконалити державне управління інвестиційною діяльністю внаслідок впровадження регулюючих алгоритмів, створити нову, або удосконалити існуючу нормативну базу, яка б забезпечувала прозорість та стабільність у інвестиційній галузі та надавала гарантії всім учасникам інвестиційного процесу.

Література

1. Музиченко А.С. Інвестиційна діяльність в Україні. Проблеми регулювання / А.С. Музиченко. – К.: Кондор, 2009. – 406 с.
2. Курило С.В. Інвестиційна політика, її сутність і роль у сучасних умовах / С.В. Курило // Держава та регіони. – 2009. – №2. – С. 109 – 111.
3. Про інвестиційну діяльність: Закон України (від 18 вересня 1991 року № 1560-ХІІ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1560-12>
4. Про режим іноземного інвестування: Закон України (від 19 березня 1996 року № 93/96-ВР) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/Z960093.html
5. Про захист іноземних інвестицій на Україні: Закон України (від 10 вересня 1991 року № 1540а-ХІІ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1540%E0-12>
6. Шимшир'ян Г.В., Євдоченко І.М., Белов О.В. Управління інвестиційною діяльністю / Г.В. Шимшир'ян, І.М. Євдоченко, О.В. Белов // Економіка та держава. – 2006. – № 4. – С. 32-33.
7. Проект Податкового кодексу України (від 15 червня 2010 року № 6509) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2010_06_17/JF50T00I.html
8. Прямі іноземні інвестиції в Україну (1995-2010) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>